

**ПРОБЛЕМИ СХІДНОЇ ГАЛИЧНИНИ В ПОЛІТИЦІ УРЯДУ
Ю.ПІЛСУДСЬКОГО (1918-1922 РР.)**

Інтеграція України до Євросоюзу як єдиного економічного, культурного й інформаційного простору є пріоритетною ціллю нашої держави та уряду і є неможливою без означення взаємовідносин з Польщею, чия історична доля переплетена з життям українського народу в минулому. Реалізація такої стратегічної мети вимагає розроблення довгострокової, послідовної, консолідованої державної політики України стосовно Європейського Союзу.

Польсько-українські зв'язки протягом всієї їхньої історії характеризуються цінними для обох народів взаємовпливом та взаємовигідним співробітництвом. Плідність українсько-польських зв'язків обумовлюється етнічною спорідненістю, мовною близькістю, спільністю історичної долі обох народів. Втрата власної національної незалежності та державності у XVIII – на початку XIX ст. не поклала край прагненням польських правлячих кіл грати провідну роль у житті українського суспільства. Ці настрої знайшли своє відображення в ідеології польського великодержавного шовінізму та націоналізму. З іншого боку, ненависть українців до польських гнобителів розповсюджувалась на все, що було пов'язане з поняттям „Польща”, а польський народ звинувачувався у всіх нещастях, що випадали на долю України. Неспроможність обох сторін досягти взаєморозуміння згубно позначилися на історичній долі як українського, так і польського народів.

Тому сьогодні, в період становлення державності України та формування її зовнішньополітичного курсу, звернення до вивчення джерел, процесу встановлення міжнародних зв'язків набуває все більшого значення. Воно дає змогу збагатити досвід, врахувати досягнення і прорахунки у взаємовідносинах України і Польщі.

Надзвичайно важливим стає різнобічне дослідження минулого українсько-польських взаємин для подолання історичних стереотипів, що тяжіють над суспільною свідомістю українців та поляків для досягнення взаєморозуміння і співробітництва.

Адже саме співробітництво, обмін досвідом між державами розкривають простір для їх взаємозбагачення та взаєморозуміння. Цей процес у першу чергу притаманний Україні і Польщі, що мають спільні кордони. Зв'язки України зі своїм найближчим сусідом були і є одним із важливих факторів її громадсько-політичного і культурно-освітнього розвитку.

У цьому контексті значний науковий інтерес викликає проблема українського питання в політичній діяльності уряду Ю.Пілсудського (1918-1922 рр.), яка не була предметом окремого наукового дослідження, хоча жоден із істориків – дослідників міжвоєнного періоду історії України і Польщі не міг оминати даної теми як невід'ємного складника політичного розвитку Галичини та Західної Волині.

Обрана тема привертала увагу дослідників вже після краху II Речі Посполитої. Цілісний нарис політичного устрою II Речі Посполитої та місце в його розвитку українського питання містить книга І.Кедрина-Рудницького [15]. А С. Папроцький [27] як чільний представник державного апарату влади II Речі Посполитої у своїй праці, прагнув виправдати політику польських урядів, намагаючись довести, що вона не ставила за мету національну асиміляцію українців. Багатий фактологічний матеріал про польсько-українські стосунки міжвоєнного періоду містить монографія С. Макарича [23]. Аналіз політики польської влади в Галичині і на Західній Волині поданий в праці Ю. Сливки.

Проблема українсько-польських взаємин знайшла своє відображення у працях українських істориків Б. Тищика і О. Вівчаренка [31], Б. Гудя і В.Голубка [8], М.Литвина

[22]. Головний акцент ці автори зміщують на докази безвихідного становища уряду УНР при укладенні договору. Цим здебільшого пояснюється та непомірна висока ціна, яку заплатив С. Петлюра за допомогу Польщі у боротьбі проти більшовиків. Проте частина українських дослідників, зокрема, В. Солдатенко [30], піддають сумніву висновок про абсолютну доцільність укладення Варшавського договору та вважають, що достатніх підстав для цього не було.

За роки незалежності помітно активізувалась діяльність науковців західноукраїнського регіону, які займаються розробкою ЗУНР – М. Кугутяка [19], М. Литвина і К. Науменка [21], С. Макарчука [24], О. Красівського [18].

Однак пріоритет у дослідженні проблеми належить польській історіографії. Це пояснюється порівняно меншим ідеологічним тиском щодо трактування історичних подій та більшими можливостями доступу до архівних джерел. Так, у монографічних дослідженнях Є. Коко [16], Т. Ольшанського [26], А. Хойновського [3], Я. Бруського [2], Р. Скарадзінського [28], вперше почали розглядатися ті аспекти українського питання, які раніше майже не бралися до уваги польською історіографією: відносини уряду Польщі з УНР, справжні причини спільного польсько-українського „Київського походу”. Позитивним явищем у роботах польських дослідників є їх намагання „реабілітувати” українське питання у польській історичній науці.

Надзвичайно важливою є проблема становлення українсько-польського кордону за Ризьким договором. Цей аспект знайшов відображення у працях українських дослідників С. Кульчицького [20], Б. Захарчика [13]. Подаючи цінні відомості щодо проблеми формування українсько-польського кордону, українські дослідники демонструють виважений та об'єктивний аналіз фактів.

Значну увагу становленню східних кордонів Польщі приділяють і польські історики. Це публікації Г. Домінічика [6]. Однак польські дослідники, які вивчають проблему формування польсько-українського кордону, інколи ігнорують тезу про те, що долю українського народу та його кордонів тривалий час вирішували поневолювачі України.

Глибшому розумінню суті зовнішньополітичного курсу Польщі, дослідженню громадської думки різних прошарків польського суспільства в українському питанні сприяло вивчення тогочасної польської і української періодики, зокрема, таких газет, як „Діло”, „Громадський голос”, „Monitor Polski”, „Kurjer Warszawski”, „Gazeta Warszawska”, „Robotnik”, „Głos Prawdy”.

Однак, незважаючи на досить глибоке опрацювання тематики українсько-польських відносин, комплексного дослідження українського питання в політичній діяльності уряду Ю. Пілсудського (1918-1922) немає ні у вітчизняній, ні у польській історіографії.

Тому метою статті є охарактеризувати ставлення уряду Ю. Пілсудського до політики в українському питанні в окреслений період. А для цього необхідно вирішити основне завдання: дослідити українсько-польські взаємини через визначення місця України в політичній діяльності Ю. Пілсудського (1918-1922рр.).

У роки Першої світової війни об'єктом активної зовнішньої політики Польської держави стала Східна Галичина, спочатку як складова імперії Габсбургів, а потім як суверенна держава українського народу. Поляки, зберігаючи панівне становище в соціально-економічному житті Галичини, не були налаштовані на поступки українцям ні в галузі політичних прав, ні в галузі шкільництва. Протистояння між обома народами призвело на початку ХХ ст. до серйозної конфронтації, а невирішені проблеми вилились в українсько-польську війну 1918-1919 рр., яка зіштовхнула обидва народи на спільній землі [17, 284].

До відродженої у 1918 році Другої Речі Посполитої увійшли великі території з непольським населенням, що створило складний вузол міжнародних проблем, які мали великий вплив як на внутрішню, так і на зовнішню політику держави. Найголовнішою причиною слабкості Польщі була національна структура суспільства. Понад 30% всього

населення країни становили національні меншини. Відмінність між ними в економічному, суспільно-політичному та культурному аспектах, у рівні національної самосвідомості гальмували інтеграційні процеси в країні. Національні рухи меншин спричиняли дестабілізацію в суспільстві, втручання закордонних чинників у внутрішні справи Польщі. Від рівня розв'язання національного питання залежала непорушність кордонів країни, її цілісність та могутність [17, 284].

На початку 20-х рр. важливою складовою частиною політики II Речі Посполитої було українське питання. В 1920р. керівні кола Польщі і УНР зробили спробу змінити розстановку сил у Східноєвропейському регіоні шляхом створення союзу Польської республіки і відновленої УНР. Але плани Ю.Пілсудського і С.Петлюри були перекреслені невдалим київським походом польсько-українських військ. На початку 20-х рр. на території Польщі перебували інтернована армія і державні установи УНР, чисельна політеміграція. Перспективи українського визвольного руху в значній мірі залежали від місця суверенної України в стратегіях польської політичної еліти.

Політичний курс II Речі Посполитої в „українському питанні” формувався під впливом сформульованої на початку ХХ ст. федералістської концепції, головним виразником якої був начальник держави соціаліст Ю.Пілсудський. Керівник держави і його найближче політичне і військове оточення вважали головним спільним ворогом як для польського, так і для українського народів російський імперіалізм, який не змінив своєї суті в нових радянських формах, і стояли на принципових засадах обопільного визнання суверенності та спільності політичних змагань за умови визнання питання Східної Галичини внутрішнім питанням польської політики. В основу федералістської концепції Ю.Пілсудського було покладено ідею боротьби польської армії проти „східного панування більшовиків з тим, щоб допомогти європейським народам зберегти свободу і перетворити Східну Європу у федерацію вільних народів, що об'єднуються навколо Польщі” [34, спр. 142, арк.50]. Федеративна концепція передбачала існування Польщі в складі федерації або міцного союзу з Білорусією та Литвою і досягнення певного компромісу в справах західноукраїнських земель шляхом надання автономного статусу Галичині. Щодо місця України в цій федерації, то Ю.Пілсудський пропонував створення Української республіки, „зложеної з правобережних, незайнятих поляками губерній Полтавщини і частини Катеринославщини... зв'язаної тісним союзом з Польщею” [34, спр. 142, арк.50]. Незважаючи на красномовні декларації федералістів про свободу і самовизначення народів, вони відстоювали ідею відновлення кордонів Польщі зразка 1772 р., тобто включення до складу польської держави Східної Галичини і значної частини Правобережної України. Невипадково польські урядові верхи неодноразово заявляли, що „проблема Східної Галичини є внутрішньою справою Польщі” [1, к. 16]. Суттєвим недоліком „федералістської” концепції було ігнорування національних устремлінь українців у яких було власне бачення своєї майбутньої державності і її територіальних аспектів [13, 148]. Вона не враховувала того факту, що в такій федерації Польща вже не могла бути гегемоном, як триста років тому, оскільки її сусіди також існували тепер як самостійні держави [9, 91]. Крім того, програма не давала відповіді на запитання, що робити, коли народи не захочуть об'єднатися в складі Речі Посполитої.

Проти „української концепції” Ю.Пілсудського була переважаюча більшість польського громадянства, особливо представники „народової демократії” під проводом Р.Дмовського, які були прихильниками створення мононаціональної польської держави. Р.Дмовський обґрунтував ідею „інкорпорації”(приєднання), яка передбачала оволодіння Польщею лише тими землями колишньої Речі Посполитої, де поляки змогли б домінувати, асимілюючи в перспективі національні меншини і інкорпоруючи їх територію в єдину державу. З українських земель такими територіями вважались Східна Галичина, Волинь і Поділля. Народні демократи виступали проти актуалізації українського питання як чинника

ослаблення Польщі і Російської держави – фактора рівноваги проти німецького експансіонізму [7, 399-400]. Представники доктрини Р.Дмовського апелювали до „історичної традиції” в східній політиці Польщі, яку, на їхню думку, уособлювала Андрусівська угода 1667 р., і були рішучими прихильниками поділу України між Польщею і Росією. Відверту ворожість до української національної ідеї демонстрували поляки – вихідці з західноукраїнських земель. Досягненню порозуміння між польським та українськими народами перешкоджали члени польських поміщицьких родин, які емігрували з Наддніпрянської України протягом 1917-1918 рр. і тепер займали впливове становище в польському державному апараті.

Таким чином, обставини перебування української еміграції та інтернованої армії УНР на території Польщі в кінці 1920-1923 рр. і діяльність керівників визвольного руху в справі відновлення УНР необхідно розглядати через призму існування в польській думці двох конкуруючих доктрин, що обумовлювало непослідовність і суперечливість „української політики” офіційної Варшави.

В травні 1919 р. між урядами УНР і Ю.Пілсудського була укладена угода, за якою уряд УНР фактично визнав окупацію польською армією західноукраїнських земель [25, 308]. А вже в серпні цього ж року було підписано угоду, яка підтвердила анексію Східної Галичини і Західної Волині на користь Польщі. Українсько-польські переговори продовжилися восени 1919 р., коли до Варшави була скерована Надзвичайна дипломатична місія УНР. За умов, коли польська сторона ультимативно вимагала відторгнення Західної України, дипломатична місія УНР, усупереч урядовим інструкціям, 2 грудня 1919 р. підписала політичну декларацію, за якою кордон між УНР і Польщею визначався „починаючи від Чорного моря по ріці Дністер і від Дністра між Польщею й Україною по ріці Збруч” [33, спр.30, арк.38-41; 37, спр. 324, арк.8; 36, спр.272, арк.188-189]. Згідно з такими кордонами Галичина й Західна Волинь залишались у межах польської держави. Ціною цієї поступки було досягнуто „визнання УНР з боку Польської Речі Посполитої” [33, спр.30, арк.138-41; 37, спр.324, арк. 8; 36, спр.272, арк.188-189].

Протягом 1919 р. погляди Ю.Пілсудського та його оточення на проблему Східної Галичини зазнали певних змін. На початку року вони пропонували поділити Східну Галичину вздовж річок Буг і Золота Липа. Львів і Бориславський нафтовий басейн передбачалося залишити в межах польської території [17, 286]. Та вже наприкінці року уряд Ю.Пілсудського в основу переговорів з УНР поставив вимогу анексії Східної Галичини. Причинами цього були, по-перше, невдача польської делегації на Паризькій конференції, коли Антанта не підтримала претензії Польщі на східногалицькі землі; по-друге, несприятлива воєнно-політична ситуація, в якій на той час опинився уряд УНР.

В квітні 1920 р. в Варшаві між урядами С.Петлюри і Ю.Пілсудського була підписана політична конвенція, згідно з якою кордон між державами встановлювався по річках Збруч і Горинь, що залишав за Польщею споконвічні українські землі – Східну Галичину, Холмщину, Підляшшя, Полісся, Західну Волинь (територія 160 тис.км² з населенням близько 10 млн. осіб).

Завдяки Варшавському договору польський уряд домігся офіційної відмови уряду УНР від території Східної Галичини, що дозволило йому послабити міжнародний авторитет ЗУНР, маніпулювати лінією польсько-українського кордону на майбутніх переговорах з РСФРР, а також здобути в особі армії УНР союзника у війні з радянськими республіками, посилити свої військові та економічні впливи на Україні.

Варшавська угода викликала вкрай негативну реакцію у самій Україні. Уряд ЗУНР офіційно заявив, що цей документ „ні в якому випадку не обов’язковий для Східної Галичини” [33, спр.145, арк.224]. У ноті членів УНР зазначалось: „Протестуємо проти насильного відривання з української національної території Східної Галичини як області найсвідомішої, на котрій населення українське найбільш розвинене, яка була і є П’ємонт

української національної ідеї і державної думки та огнищем його культурного розвою українського народу". Тому „політика галицьких діячів не повинна ні на хвилину оглядатися на петлюрівську авантюру” [40, спр.633, арк. 19(зв); 38, спр.367, арк.4-6; 41, спр. 189, арк.15-17]. Варшавський договір 1920 р. суттєво погіршив відносини між урядами УНР та ЗУНР аж до їх остаточного розриву та фактично унеможливив реалізацію Акту Злуки від 22січня 1919 р.

Після підписання 1920 р. у Варшаві договору Ю.Пілсудський разом з С.Петлюрою розпочав похід на Київ, який закінчився поразкою польсько-українських військ, що мала наслідком погіршення внутрішньополітичного становища і посилення міжнародної ізоляції Польщі [5, 126, 194].

Тому, і у вітчизняній, і у польській історіографії утвердився погляд на результат „київського походу” Ю.Пілсудського як на реалізацію „інкорпораційної” концепції Р.Дмовського, а не його „федералістської програми” [4, 58]. Спільна польсько-українська антирадянська акція, що розпочалась на основі Варшавської угоди, закінчилась як поразкою спроби відновити українську демократичну державу, так і крахом польської програми послаблення Радянської Росії шляхом створення союзної Польщі УНР.

Політика уряду Ю.Пілсудського на практиці залишалась антиукраїнською. Він не був зацікавлений у створенні сильної української держави, яка б згодом проводила політику на об’єднання всіх українських земель.

Польські політичні кола влаштовували закріплення за Україною ролі держави – буфера, яка б, з одного боку, відгороджувала Польщу від безпосереднього сусідства з більшовицькою Росією, а з іншого, – була б об’єктом її колонізаторської політики [1, к.19].

Східногалицька проблема розглядалась на Мінській конференції (липень 1920 р.) крізь призму встановлення східних кордонів Польщі. Східний кордон фактично повторював „лінію Керзона”, а отже не включав Східну Галичину до складу Польської держави: „Від відходу на північний захід від ріки Свіслоч державного кордону Литви, вверх по Свіслоч до Гончари, звідти по прямих лініях на Ялівку, далі по ріці Нарві до Рудна, далі по прямій лінії на Подоляни, звідти... на Каменюки, далі вверх по ріці Лісна до Рукавні, звідти по прямій лінії на Непле, далі вверх по ріці Буг до Комари, звідти по прямих лініях на Піхи, Рудники, далі вверх по ріці Вишва до Руда, звідти по прямих лініях на Олесь, Заболотів, далі вверх по ріці Буг до Крилова... далі вверх по Сан до Санок, звідти вверх по ріці Ослава до Східних Бескидів” [43, л.1]. Незважаючи на те, що на Мінській конференції сторонам не вдалося досягти порозуміння, вона все ж вона відіграла помітну роль у подальшому переговорному процесі, оскільки продемонструвала, що компроміс можливий лише за умови взаємних поступок. Так 27серпня 1920 року міністр закордонних справ Є.Сапега зазначив: „Метою Польщі є мир з Росією, але між Польщею і Росією є землі змішаного населення. Найкраще було б компромісне розв’язання і встановлення етнографічних кордонів [39, спр.625, арк.134]. На третьому пленарному засіданні мирної конференції Я.Домбський заявив, що „польський уряд визнає право народів, які мешкають між Польщею і Росією, на незалежність і самостійне життя” [1, к.40].

Водночас уряд Ю.Пілсудського категорично наполягав на включенні Східної Галичини до складу Польщі. 23 липня 1920 р. посол Польщі в Парижі М.Замойський у звіті Міністерству закордонних справ зазначав: „Нашим першочерговим і суттєвим завданням є безумовно закріплення за собою Східної Галичини, належність якої до Польщі на міжнародній арені поставлена під сумнів” [5, 326]. Це також підтвердило вісімнадцяте засідання Ради оборони Польщі, на якому обговорювалась актуальна військова ситуація. Начальник Польської республіки Ю.Пілсудський заявив, що „з воєнної точки зору лінія Керзона в сучасних умовах неприйнятна” [5, 342].

У вересні 1920 р. у Ризі розпочались польсько-українські переговори, на яких лише незначна група близьких до Ю.Пілсудського політиків вважала необхідним домагатись на

переговорах визнання Москвою незалежності УНР і відведення радянських військ з території України. На переговорах було встановлено, що Ризький кордон „оставляє на польському боці такі корінні українські землі, як Лемківщину, Бойківщину і Перемищину в Галичині... коли навіть цю лінію взяти за основу, то на схід від неї тепер Польща цинічним і безправним способом загарбує понад 20 тис.кв.км.чужих національних областей”. Цей кордон „є не лише виявом для найпримітивнішого почуття гуманності, він являється знаругою над вимогами історичного, політичного, географічного і економічного життя” [32, 228].

На остаточне підписання Ризького мирного договору уряд ЗУНР відгукнувся нотою до Ради Послів від 26 березня 1921 р., в якій зазначалося, що представники ЗУНР не брали участі в мирних переговорах і тому вважають умови договору для Східної Галичини за „неправні і недійсні” [42, спр. 217, арк.41].

Уряд ЗУНР закликав до усунення „польської окупації зі Східної Галичини та повернення виконаного вже в 1918 р. права самовизначення на користь населення Східної Галичини, то значить: самостійної галицької (східногалицької) держави під протекторатом великих держав Антанти” [42, спр. 217, арк.41]. Східногалицький політичний провід стверджував, що у Ризькому мирі проблема Східної Галичини не була вирішена.

Оцінюючи трансформацію позиції польського керівництва в „українському питанні”, слід враховувати ті процеси, які відбувались в молодій польській державі і тогочасні складні відносини між європейськими країнами. В країні поглиблювались економічна і фінансова кризи, зростало безробіття і страйковий рух [10, 109].

Отже, визначальним фактором непослідовності і суперечливості української політики офіційної Варшави було ігнорування прагнення українського народу Східної Галичини до самовизначення, що перекреслювало можливість польсько-українського діалогу. Народні демократи послідовно дотримувались постулату створення мононаціональної держави і дійшли вимог позбавлення прав і можливостей культурного розвитку національних меншин, а стосовно українського населення навіть до заперечення існування самого українського народу і української мови. Ю.Пілсудський та його оточення вбачали шлях до створення польської держави не в примусовій денационалізації, а в наданні непольському населенню прав, які б задовольнили його потреби [11, 48].

Відчуваючи несприятливу для себе міжнародну кон'юнктуру, уряд Ю.Пілсудського докладав багато зусиль, щоб взагалі не допустити обговорення проблеми Східної Галичини в Лізі Націй. Тепер єдину надію у зміні статусу Східної Галичини уряд ЗУНР покладав тепер на Лігу Націй, яка ще раз ствердила, що Польща є тільки військовим окупантом Галичини, суверенітет якої залишається в розпорядженні держав Антанти [28, 185]. Польський уряд спробував звести обговорення східно-галицької проблеми до інформації (повідомлення) про становище краю, однак під тиском комісії англійського представництва, Польща погодилась з пропозицією, щоб Ліга Націй звернула увагу союзних держав на необхідність врегулювати найближчим часом юридичний статус Галичини. 12 жовтня 1921 р. Рада Ліги Націй затвердила текст ноти, яка була надіслана урядам великих держав. В ній наголошувалось на тому, що Польща являється і надалі тільки тимчасовим військовим окупантом Східної Галичини, а „сувереном” її і надалі залишаються союзні держави. Все це значною мірою підірвало міжнародні позиції Польщі і послаблювало її внутрішньополітичне становище, особливо на українських землях. В такій ситуації, Польща перейшла до оборонної позиції в цьому питанні, намагаючись виграти час.

Доля Східної Галичини залишалась невизначеною і на Генуезькій конференції, яка відбулась 18 березня 1922 р., що в свою чергу загострило польсько-українські стосунки. Польський уряд почав застосовувати проти українців методи національного й соціального гніту. Всі українські службовці державних і крайових установ були зобов'язані скласти присягу на вірність польській державі. Було скасовано кафедри з українською мовою

навчання у Львівському університеті, право здобувати освіту в цьому навчальному закладі було надано тільки польським громадянам і тим, хто відслужив у польській армії. Заснований у липні 1921 р. таємний український університет, внаслідок репресій наприкінці 1925 р. припинив своє існування. На загал керівництво польської держави у своїй політиці щодо Східної Галичини дотримувалася засади: „Нема українців, нема справи української, є це поняття штучні, перед котрими належить боронитися” [12, 81]. Тому уряд Ю.Пілсудського, усвідомлюючи серйозну небезпеку подальшого збереження невизначеного статусу Східної Галичини, почав шукати найбільш дієвих засобів, щоб прискорити анексію загарбаних українських земель [19, 158] і з цією метою 26 вересня 1922 р. сейм схвалив „Статут про засади місцевого самоврядування Львівського, Тернопільського і Станіславського воєводств”. Статут передбачав надання автономії існуючим воєводствам, в кожному з яких мусив функціонувати окремий воєводський сеймик з певними законодавчими правами. Статут також забороняв державним органам проводити колонізаторську політику та обіцяв заснувати український університет. Однак він не був конкретизований рішеннями виконавчої влади і ніколи не був втілений в життя.

Таким чином, метою політики уряду Ю.Пілсудського в Галичині було перетворення її в інтегровану частину Польщі. Задля цього щодо українців застосовувалась політика національної асиміляції. Вона реалізовувалась різноманітними методами, які в можна охарактеризувати принципом „поділяй і владарюй”. Українців штучно розділяли і протиставляли за етнічною, політичною, економічною, становою та іншими ознаками. Реалізацією цієї політики займалися міністерства, воєводські й повітові уряди, польські громадські організації, що нечувано загострило польсько-українські відносини напередодні Другої світової війни.

1. Archiwum Akt Nowych (AAN), Ambasada RP w Paryżu, sygn.158, k.19; Ambasada RP w Londynie, sygn.51, k.16; MZS, sygn.6737, k.40.
2. Bruski J. Petlurowcy. Centrum Państwowy Ukraińskiej Republiki Ludowej na wychódźstwie 1919-1925.- Kraków, 2000.
3. Chojnowski A. Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921-1939. –Wrocław – Warszawa – Kraków, 1979. – S.22.
4. Chojnowski A. Ukraina.– Warszawa, 1997.
5. Dabkowski T. Ukraiński ruch narodowy w Galicji Wschodniej 1912-1923. – Warszawa: PAN, 1985. – S. 58.
6. Документы и материалы по истории советско-польских отношений: В 12-ти т. – Москва, 1965. – Т. 3. – С.126,194, 326,342.
7. 6. Dominiczyk G. Granica wschodnia Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1919-1939.- Warszawa, 1992.
8. Dziewanowski M. Joseph Pilsudski a european federalist, 1918-1922. – Stanford, California: Hoover Institution, 1969. – P.399-400.
9. Гудь Б., Голубко В. Нелегка дорога до порозуміння : До питання генези українсько – польського військового співробітництва 1917 – 1919 .- Львів, 1997.
10. Faryś J. Koncepcje polskiej polityki zagranicznej 1918-1939. – Warszawa, 1981. – S.91.
11. Glubiński I. Historia: Trudny wiek XX. – Warszawa, 1994. – S.109.
12. Holzer J., Kieniewicz J., Tymowski M. Historia Polski. – Warszawa, 1990. – S.48.
13. Завада І. Ризький договір і Україна. – Київ, 2000. – С.81.
14. Захарчук Б. Кордони України : історична ретроспектива та сучасний стан. – Київ, 1994.
15. Західно-Українська Народна Республіка 1918-192: Історія. – Івано-Франківськ, 2001. – С.148.

16. Кедрин-Рудницький І. Причини упадку Польщі .- Краків, 1940.
17. Косо Е. Wolni z wolnymi . PPS wobec kwestij ukraińskich w latach 1918 – 1925.– Gdańsk, 1991.
18. Красівський О. Концепції польського політикуму щодо українського питання (поч. 20-х років ХХ ст.) //Галичина. – 2001.- № 5-6. – С.284, 286.
19. Красівський О. Східна Галичина й Польща в 1918-1923рр. Проблеми взаємовідносин .- Київ, 1998.
20. Кугутяк М. Галичина : сторінки історії. Нарис суспільно – політичного руху ХІХ ст. 1939.- Івано – Франківськ, 1993.
21. Кульчицький С. Проблема кордону між Україною й Польщею в радянській політиці 1919-1921 рр. // Україна – Польща : історична спадщина і суспільна свідомість .- Київ, 1993.
22. Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР.- Львів, 1995.
23. Литвин М. Українсько – польська війна 1918 – 1919.- Львів, 1998.
24. Макаруч С. Етносоціальное развитие и национальные отношения на западно – украинских землях в период империализма .- Львов, 1983.
25. Макаруч С.Українська Республіка галичан. Нарис про ЗУНР.- Львів, 1997.
26. Нагаєвський І. Історія української держави 20 ст. – Київ, 1994. – С.308.
27. Olszański T. Historia Ukrainy ХХ w.– Warszawa, 1994.
28. Paprocki С. Kwestia ukraińska. –Londyn, 1949.
29. Skaradziński P. Polskie lata 1919-1920. – Warszawa, 1993.
30. Сливка Ю. Західна Україна в реакційній політиці польської та української буржуазії 1920 – 1939рр. – Київ, 1985.
31. Солдатенко В. Українська революція. Історичний нарис : Монографія. –Київ, 1999.
32. Тищик Б., Вівчаренко О. Західноукраїнська Народна Республіка. – Коломия, 1993.
33. Український прапор. – 1921. – 2 квітня.
34. Центральний державний архів вищих органів влади України (ЦДАВО України), ф. 3696 – Міністерство іноземних справ Української Народної Республіки, оп.1,спр.30.
35. оп.1, спр.142.
36. оп.1, спр.145.
37. оп.2, спр.272.
38. оп.2, спр.324.
39. оп.2, спр.367.
40. оп.2, спр.625.
41. оп.2, спр.633.
42. а. Центральний державний історичний архів України в м. Львові (ЦДІАЛ) ф.462 – Український горожанський комітет.
43. оп.1, спр.189.
44. оп.1, спр.217.
45. ф.17 – Центральный Комитет КПСС (ЦК КПСС) (1898, 1903 – 1991).
46. оп.1, д.102.

SUMMARY

Melinyshyn T. The problems of Eastern Galicia in the political government of U. Pilsudsky (1918-1922 y.).

The article is devoted to one of the aspects of political history of Galicia in the 1918-1922 y. The influence of U. Pilsudsky on social-political life in the country.